

Fordulópont után?

Az már évtized(ek) óta fontos kérdés a földrajz előtt, hogy mennyire vállalja fel tanulmányainak nemzetközi megmérettetését. Ez azért is fontos kérdés, mert a személyi előlépések, a pályázatok sikere, illetve általában a külső bíráló által elvárt mérőeszköz, hogy vegyünk részt az impakt faktoros értékért folyó versenyben. A kérdést történetileg, tartalmilag és hatását tekintve is elemezni tudjuk már, a következtetés az, hogy ezt az értékrendet célszerű alkalmaznunk.

E kérdésnek a története erősen leegyszerűsítve úgy összegezzhető, hogy az 1970-80-as években a szakma meghatározó alakjai a földrajz nemzeti tudomány jellegét hangsúlyozták és ezért érveltek amellett, hogy nem kell a nemzetközi terepen küzdenünk értékeinkért. Mondhatnánk azt, hogy ez azért volt, mert nem tudták értékeiket nemzetközi szinten publikálni, de én inkább úgy tapasztaltam, hogy ez a meggyőződésük volt. Szerencsének tartom, hogy ez az álláspont változni látszik, és itt érzem, éreztem a fordulópontot. Ma ez az érvelés nehezen érvényesíthető, és sokak érdeke, hogy benne legyen egy szakmailag elfogadott értékelési rendszerben. Többen úgy vélik, hogy a kérdés generációs. Szerintem nem erről van szó, hanem az érveléseink (és ennél talán fontosabb, hogy) a tudományos környezetünk elvárásai alapján mintegy 8-10 éve tudott elindulni nagyobb körben a földrajzosok berkeiben ez a megmérettetés. Természetes, hogy ezt az elvárást a fiatalabbak könnyebben magukévá tenni, az idősebbek pedig többnyire már nehezebben tudták felvenni ennek a szemléletváltásnak a ritmusát. Ma már kicsit pontosabban is látjuk a folyamatot. A legjobb helyzetben a fiatalabb generációhoz tartozó munkatársak vannak, akiknek többnyire ezzel a szintű kritériumokkal kell megküzdeniük. A tapasztaltabbak ilyen eredményei nagyon függenek egyrészt attól, mikor tudtak bekapcsolódni ebben a rendszerbe (minél hamarabb, annál sikeresebb eredményeket tudnak ma felmutatni), különösen ha volt olyan segítők, akik már ezt az értékmérőt használták és lehetőleg olyan földrajzi határterületen dolgoztak, amelynek volt IF-es kötődése (pl. fizika, kémia biológia felé). A másik oldalon ebből a szempontból a „legkellemetlenebb” helyzetben a 40-50 éves korú kutatók vannak, akik gyakran nehezen tudnak ilyen más értékrend felé váltani.

A kérdés tartalmi szegmensének felvillantásánál nem arról szólnék mit jelent a publikáció, vagy mennyire indokolt a rokontudományok ilyen nemzetközi megmérettetésű teljesítményeinek a felvetése velünk szemben (azt hiszem jogos). Pusztán azt érdemes hangsúlyozni, hogy a minőség igen fontos tényezője a kutatásnak. Ennek persze sok mérőeszköze lehet, és köztük egy (bár kétségkívül rangos) a cikk impaktos jellege. Valljuk meg, hogy ha igazán meg akarjuk mérni a kutatásaink minőségét, akkor nem állhatunk meg a hazai lapokban való közlésnél. Az impakt faktor egyfajta fokmérője az adott lap minőségének. Minél magasabb az IF, annál többen küldenek be cikket, és annál jobban tudja kiszűrni a folyóirat is a legjobb publikációkat. Pontosabban az elfogadás igen sok esetben egy igen hosszú procedúra kezdetét jelenti: több bírálat és a szerkesztő(k) iránymutatása alapján ki kell javítani az anyagot, és amire eljön a megjelenés, már rá sem ismerünk, az eredeti kézirat annyira átalakult, hogy nem is hasonlít a végeredményre (az akár 2-3-4 körben, több évig is eltartó javítások eredményeként). A magasabb impakt faktor arra is garancia lehet, hogy korrekt bírálatot kapjunk a kéziratunkra. Csak „kis” lapok engedik meg maguknak azt a „luxust”, hogy különösebb szakmai magyarázat nélkül utasítják el a cikket.

Ha a versenyben indulunk az elvárás, hogy az korrekt, összemérhető legyen. Az IF számolás okán a kisebb létszámú geográfus szakmai közösség (jóval kevesebb szakemberrel és kevesebb folyóirattal) nem tudja azt az IF számot teljesíteni, mint a biológus, a kémikus vagy az orvos. Itt emiatt igen nagy eltérések lehetnek az értékekben, nagyon nehéz hiteles adatokat adni erről, de olyan becslést lehet tenni, hogy ha a földrajztudomány IF száma 1, akkor az „ugyanilyen” munka

a biológia tudományban 2-3-szor akkora, a kémiában mintegy 2-5-ször, az orvosi folyóiratban 6-8-szoros értéket hordoz. Sok számolással sok probléma van. Nagyszámú IF-es folyóirat létezik a szakmában, kérdés: melyikeket vegyük számításba, hány szerző készítette az adott művet stb. A földrajztudományon belül megkísérrelhető egy becslés, amely összehasonlítja a természet- és társadalom-földrajzi folyóiratok „értékét”. (A becslést későbbi *Magyar Tudomány* cikkünkben Szabó Szilárddal vitára bocsájtjuk.) A becsléshez leggyakrabban használt folyóiratok közül 14 természetinek és 14 társadalom földrajzinak mondhatót felhasználva a 2011-es év adatait összehasonlítva hasonló eredményt kapunk. A *leginkább felkeresett* 14 társadalom-földrajzi folyóirat átlag IF értéke 1,95, természetieké 2,1 értékre adódott. Egyrészt az a következtetés vonható le, hogy minden irányban – a kiemelkedő folyóiratoknál hasonló mértékben – létezik a szakma számára rangos publikációs lehetőség. Másrészt nem az IF nagyságára, hanem meglétére kell figyelmet fordítani. Kis IF értékű folyóiratoknak gyakran nagyobb az „elfogadottsága”, mint nagy értékűnek (pl. *Zeitschrift für Geomorphologie* versus *Journal of Carpathian* – 0,7 kontra 1,5). Azaz egy megcélzott folyóiratnak elsősorban legyen IF értéke, és hogy mekkora, az másodlagos kérdés.¹

Mezősi Gábor, Szeged

¹ A cikk Szabó Szilárd – Mezősi Gábor: Élet az impakt faktor két oldalán című tanulmányából is használ fel rövid részt. (In: Kozma G. (szerk.), Emberközpontú társadalomföldrajz, Debrecen, Didakt Kiadó, 2013. pp. 179-188. ISBN:978-615-5212-13-0)